

การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

Developing a Program to the Teacher Development of Student Centered
Management at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2

สุนิสา ตั้งตระกุล¹, สินธวา คามดิษฐ์²

Sunisa Tungtrakun¹, Sinthawa Khamdit²

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

Email : edu58up@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยมีกระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ

---

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate Student Majoring in Education Administration and Development, Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.

*ได้รับบทความ: 5 สิงหาคม 2562; แก้ไขบทความ: 11 กันยายน 2562; ตอรับการตีพิมพ์: 18 กันยายน 2562

Received: August 5, 2019; Revised: September 11, 2019; Accepted: September 18, 2019

จำนวน 5 คน ระยะที่ 2 คือ ผู้บริหาร และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 308 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ระยะที่ 3 ประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบประเมินความเหมาะสม แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อประเมินความเหมาะสม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นค่าอำนาจจำแนก ค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 45 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการประเมินโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. การพัฒนาครู 3. การจัดการเรียนรู้

ABSTRACT

The objectives of the research article were to 1) study the current condition Desirable condition and the need for learner-centered learning management is important for educational institutions at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. 2) Develop teacher development programs in student-centered learning management for at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. With a research and development process which is divided into 2 phases: Phase 1, current conditions, desirable conditions And the need for learner-centered learning management is important for educational institutions at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area2. Phase 2: The development of teacher development programs in student-centered learning management is important for educational institutions. at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. Samples used in Phase 1 research, 5 experts. Phase 2 includes administrators and

teachers in the school. at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2, 308 persons. By using random stratified sampling method. Evaluate the program by 7 experts. The tools used for data collection include Suitability assessment form Current condition query Desirable condition Which is a rating scale 5 rating scale. Statistics used to analyze data are mean, standard deviation. And the necessary demand index Classification power Content reliability.

The research findings revealed as follows : 1. The study the current condition Desirable condition And the need for learner-centered learning management is important for educational institutions at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. Consists of 6 elements, 45 indicators. The results of the evaluation of components and indicators showed that they were appropriate at the highest level. 2. To develop teacher development programs in student-centered learning management for at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2. The evaluation of teacher development program in student-centered learning management is important for educational institutions, educational institutions. at the Schools in Kalasin Primary Educational Service Area 2 in overall, found that it was appropriate at the highest level.

Keywords : 1. Program development 2. Teacher development 3. Learning management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 กำหนดไว้ว่ารัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ และหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 257 การปฏิรูปประเทศให้มีกลไกและระบบการผลิตคัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ขึ้น (พ.ศ. 2560-2564)

บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศโดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาพร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรก ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์มีแนวทางการพัฒนาด้านศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยพัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงาน ปรับกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 65)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 22 กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวทำให้เกิดกระบวนการทางการศึกษาที่ส่งผลให้มีการปฏิรูปการศึกษาในทุกด้าน อาทิ ด้านบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านหลักสูตร ซึ่งสิ่งที่เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาก็คือการปฏิรูปการเรียนรู้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทยให้มุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในการพัฒนาการเรียนรู้มีสิ่งที่จะต้องมาเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ คือ การจัดการเรียนรู้ของครู สารการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ ดังนั้นในการปฏิรูปการเรียนรู้จึงหมายถึงรวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครูด้วย เพราะการจัดการเรียนรู้ของครูมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และมาตรา 24 ได้บัญญัติไว้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (1)จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2)ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3)จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (4)จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5)ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ (6)จัดการเรียนรู้ให้

เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 8)

การพัฒนาโปรแกรมเพื่อการพัฒนาครู เป็นสิ่งสำคัญควรคำนึงถึงคือการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์ในการสอนของครูและการให้ครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมพัฒนาตนเอง และการประเมินผลตนเอง การพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นกระบวนการพัฒนาที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูมีอยู่หลายวิธีแต่ไม่ใช่ครูทุกคนจะได้มีโอกาสได้รับการพัฒนาเท่าเทียมกันโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและปรับเปลี่ยนความคิดพร้อมกับกระบวนการเรียนการสอนใหม่ เพื่อเป็นการส่งเสริมและสอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเรียนรู้จากเหตุการณ์ที่เป็นจริง พร้อมทั้งการประเมินจากสภาพจริง นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาครูอาจารย์ เพราะการพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีหลากหลายวิธี เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การเผยแพร่เอกสาร ทางวิชาการ การบริหารแหล่งการเรียนรู้ เป็นต้น การพัฒนาบุคลากรให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการพัฒนาเยาวชนจึงมีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจของทุกคนในทุกระดับของวงการศึกษไทยอย่างมาก โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาของไทยมีความพยายามที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครูอาจารย์ได้ปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กรมวิชาการ, 2546 : 6)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ถือเป็นหลักการสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสกำหนดเป้าหมายและวางแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีทักษะในการแสวงหาความรู้โดยใช้ IT ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมีโอกาสสร้างหรือเลือกการสร้างผลงานจากความสนใจและความถนัดของตนเอง ได้มีโอกาสฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ แก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน, 2547 : 6) และนอกจากนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม และกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 32)

เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ที่มุ่งเน้นแนวทางการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนมี โอกาสรับการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเต็มตามศักยภาพ และพัฒนาผู้เรียนสู่คุณภาพระดับ สากล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2, 2561 : 38) เพื่อให้บรรลु วัตถุประสงค์ จึงจำเป็นต้องหาแนวทางการพัฒนาข้าราชการครูให้เกิดความรู้และเข้าใจใน แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่าง มีประสิทธิภาพ พัฒนาผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงได้ หยิบยกปัญหาดังกล่าวและทำการศึกษาค้นคว้า โดยมีแนวคิดที่จะพัฒนาบุคลากรในด้านการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถและความสนใจ และช่วยให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มศักยภาพ ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของคนให้มีคุณภาพพร้อมที่จะก้าวสู่ เปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตที่สมาชิกต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2

3.2 ได้โปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาที่ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เป็นการวิจัยและ พัฒนา (Research & Development) โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประชากร และกลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าอำนาจจำแนกค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหา

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้น 1,462 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2561 ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูในโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 308 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน(Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยการนำข้อมูลจากระยะที่ 1 มาประกอบการร่างโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาตรวจสอบยืนยันประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบบันทึกการสัมภาษณ์สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดบันทึกนำมาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปใจความสำคัญ

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แสดงว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 45 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)ด้านการจัดการเรียนรู้ 7 ตัวบ่งชี้ (2)ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน 8 ตัวบ่งชี้ (3)ด้านการบริหารจัดการ 7 ตัวบ่งชี้ (4)ด้านการสอนของครู 8 ตัวบ่งชี้ (5)ด้านการวัดผลและ

ประเมินผล 7 ตัวบ่งชี้ และ (6)ด้านหลักสูตร 8 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพบว่าอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ (1)ด้านการจัดการเรียนรู้ (2)ด้านการสอนของครู (3)ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน (4)ด้านการบริหารจัดการ (5)ด้านหลักสูตร และ (6)ด้านการวัดผลและประเมินผล

5.2 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบที่เหมือนกันเข้าด้วยกันหัวข้อที่ต่างกัมาจัดลำดับตามความสำคัญตามขั้นตอนเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วย องค์ประกอบ 45 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1)ด้านการจัดการเรียนรู้ 7 ตัวบ่งชี้ (2)ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน 8 ตัวบ่งชี้ (3)ด้านการบริหารจัดการ 7 ตัวบ่งชี้ (4)ด้านการสอนของครู 8 ตัวบ่งชี้ (5)ด้านการวัดผลและประเมินผล 7 ตัวบ่งชี้ และ (6)ด้านหลักสูตร 8 ตัวบ่งชี้ ซึ่งได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการประเมิน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสวรรค์ ฤาบุตร (2561 : 159) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย พบว่า ครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย มีการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี

องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง องค์ประกอบที่ 2 การจัดการการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 การออกแบบการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ องค์ประกอบที่ 4 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสุวรรณ ถาบุตร (2561 : 159) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรวรรณ ดอนกระสินธุ์ (2561 : 138) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1)หลักการ (2)วัตถุประสงค์ (3)เนื้อหา (4)การดำเนินการ (5)การประเมินผล เนื้อหาประกอบด้วย 5 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การจัดการเรียนรู้ โมดูล 2 การเรียนรู้ของผู้เรียน โมดูล 3 การบริหารจัดการ โมดูล 4 การสอนของครู โมดูล 5 ด้านการวัดผลและประเมินผล และ โมดูล 6 หลักสูตรวิธีการพัฒนา ประกอบด้วย 5 วิธีการ ได้แก่ การอบรมสัมมนา การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การศึกษาจากเอกสารตำรา เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เกิดองค์ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมเป็นชุดกิจกรรมที่เป็นแนวทางในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำเอาองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กรหรือรูปแบบในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสุวรรณ ถาบุตร (2561 : 197) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย มีส่วนประกอบดังนี้ (1)หลักการ ประกอบด้วย หลักการของโปรแกรม ความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรม (2)วัตถุประสงค์ ประกอบด้วยมีความเหมาะสมและมีความชัดเจน (3)กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย มีความครอบคลุม

และกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน (4)เนื้อหาประกอบด้วย มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ Module 1 การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง Module 2 การจัดการการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน Module 3 การออกแบบการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Module 4 การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และระยะเวลาในการพัฒนา (5)การดำเนินการประกอบด้วย ความเหมาะสมของกิจกรรม การนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความน่าสนใจของกิจกรรม ใบความรู้ ใบงาน สื่อเทคโนโลยี (วีดิทัศน์, PowerPoint, โปรเจคเตอร์) และสื่อบุคคลหรือวิทยากร (ที่เป็นที่รู้จักในวงการพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรต่างๆ (6)การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินก่อนการพัฒนา การประเมินระหว่างการพัฒนาการประเมินหลังการพัฒนา และประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาระบบโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งสร้างความรู้ใหม่ในวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้สูงขึ้น และเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

7.1.2 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นำโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 ไปใช้ร่วมกับการพัฒนาที่หลากหลายมาผสมผสานและบูรณาการแล้วนำมาใช้ในการพัฒนาสำหรับสถานศึกษา

7.1.3 สำหรับการนำโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้ในการพัฒนาครูในสถานศึกษาระดับต่างๆ ควรพิจารณาบริบทควบคู่ไปกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ควรศึกษาคู่มือโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 ไปก่อนการนำไปใช้

7.2.2 การนำโปรแกรมไปใช้ต้องมุ่งเน้นให้ครูผู้รับการพัฒนารู้จักปฏิบัติตามคู่มือการใช้โปรแกรมตามขั้นตอนที่กำหนดภายใต้การดูแลช่วยเหลือของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องในการพัฒนา ซึ่งจะช่วยเหลือเสริมสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะ เจตคติที่ดีที่สามารถเป็นครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรม

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษา วิจัย และพัฒนาวิธีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในรูปแบบอื่นๆ โดยมีวิธีการพัฒนาครูที่หลากหลาย

7.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยโมเดลเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งเชิงระบบและเชิงรูปแบบเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมสามารถพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แก่ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

8. เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2546). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2544). การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ธนสวรรค์ ฤกษ์บุตร. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพรวรรณ ดอนกระสินธุ์. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการพัฒนาครูระดับได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (2561). แผนปฏิบัติการประจำปี 2561. กาฬสินธุ์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน. (2547). การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.
กรุงเทพมหานคร : คลังน่านาวิทยา.

9. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้วิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธวา คามดิษฐ์ อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบที่ท่านกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษาข้อคิดเห็น ตรวจสอบแก้ไขรูปแบบ รูปเล่ม อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ และประเมินโปรแกรม ขอขอบคุณ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 และทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือด้านการให้ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์

คุณประโยชน์อันพึงมีแก่การศึกษาการวิจัยในเล่มนี้ ผู้วิจัยขอขอบความดีในส่วนของ การศึกษานี้ให้แก่บุพการีชนผู้มีพระคุณทั้งมวล ครู อาจารย์ ผู้เคยอบรมสั่งสอนผู้วิจัยทั้งในอดีต และปัจจุบัน